

اسناد تاریخی سیستان

به اهتمام: غ.ر. دهبانی

www.ketab.ir

رئیس‌الذکرین، غلامعلی، ۱۳۱۸-
اسناد تاریخی سیستان تکمل شماره یک زاد سروان سیستان /
باسمی و کوشش غ. ر. دهیانی. - مشهد: فرهنگ سیستان، ۱۳۸۶.
۱۲۹ ص: نمونه.

ISBN: 964-92644-1-8

فهرست نویسی براساس اطلاعات فیما.
۱. قبایل و نظام قبیله ای - - ایران - - سیستان. ۲. سیستان - -
تاریخ - - اسناد و مدارک. الف. عنوان. ب. عنوان: زاد سروان سیستان.
DSR ۲۰۲۹/۷۴ ۹۵۵/۷۴
کتابخانه ملی ایران ۸۶-۱۲۶۲۹ م

اسناد تاریخی سیستان

مولف: غلامعلی رئیس‌الذکرین

طرح و خوش نویسی اثر استاد عباس عارف

ناشر: فرهنگ سیستان

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

نوبت چاپ: اول ۱۳۸۶

چاپخانه: دقت ۳۱۲۵۰۵۲ (خط)

شابک: ۹۶۴-۹۲۶۴۴-۱-۸

حق چاپ و نشر محفوظ است.

قیمت: ۲۵۰۰ تومان

اسناد و مدارک تاریخی سیستان

الف: اسناد و مدارک مربوط به خاندان کیانی سیستان که در این قسمت از اسناد تاریخی مربوط به مرحوم هلی اکبر خان کیانی استفاده شده است.

- مقدمه ۹ صفحه
- ۱- سند فروش قریه باشقان با باشنیاں فی بلوک برزره ۱۲ صفحه
- ۲- سند فروش قریه جنگ مرغان سال ۱۰۶۸ هجری قمری ۱۴ صفحه
- ۳- سند تقسیم میران چهل سهم از اراضی قراء کجیان-هدیمی-سیاه آب-ریگسار-مورشاه-پیر بنهان-حسین آباد-حصص چمنکی (بین شرکاء) سال ۱۰۷۸ هجری قمری ۱۶ صفحه
- ۴- سند فروش قریه محمود آباد سفلا واقع در پشت شهر کندرک سال ۱۱۸۸ هجری قمری ۱۹ صفحه
- ۵- سند فروش سی جریب از اراضی و باغات یابر قریه پشته ملا سال ۱۱۱۰ هجری قمری ۲۱ صفحه
- ۶- سند فروش نصفه قریه نیکرد واقع در محال برزره سال ۱۱۱۵ هجری قمری ۲۴ صفحه
- ۷- سند معاوضه همگی و تمامی سهم الارث و حصه و رسد ملک زاده ها بطور تعلیکی در برابر میزان سی متقال طلاسال (افتاده) ۲۷ صفحه
- ۸- سند قرارداد قطع منازعه بین طرفین بر سر حدود باغ بگم و کودهای مزار خواجه ابراهیم نمکی سال ۱۲۰۳ هجری قمری ۲۸ صفحه
- ۹- سند حبه شرعیه چهار یک کل محله ملایان از اعمال ولایت اوق فی بلوک برونج در سال ۱۱۲۶ هجری قمری ۳۰ صفحه
- ۱۰- سند فروش اراضی قریه حصار کبکه از بلوک برزره و از اعمال ولایت سیستان در سال ۱۱۳۷ هجری قمری ۳۲ صفحه
- ۱۱- سند فروش ده طناب زمین صالح الزراعة از اراضی قریه پشته ملک قاسم و قریه خبرآباد سال ۱۱۴۲ ۳۴ صفحه
- ۱۲- قرارنامه رفع اختلاف بر سر حدود ملک آباد و کختو و کوشه در سال ۱۱۴۳ هجری قمری ۳۶ صفحه
- ۱۳- سند تنظیم بینه بر سر اختلاف وراثت ملک اسدالله خان و ملک جعفرخان که از بابت قراء چهارخم-شهرک-قلعه حصار و غیره در سال ۱۲۴۵ هجری قمری تنظیم شده است. ۳۸ صفحه
- ۱۴- فرمان نادرشاه به ملک سلیمان خان کیانی حاکم سیستان جهت ارسال کتدم (تاریخ ظاهر) ۱۱۶۰ هجری قمری ۴۲ صفحه
- ۱۵- سند فروش اراضی اله آباد مشهور به میرزانی در سال ۱۱۵۳ هجری قمری ۴۲ صفحه

- ۱۶- فرمان نامه بدون تاریخ صفحه ۴۶
- ۱۷- فرمان نامه صفحه ۴۶
- ۱۸- فرمان نامه صفحه ۴۸
- ۱۹- استشهاد نامه در خصوص مالکیت جازونک میرقباس تحریر سال ۱۱۹۴ هجری قمری صفحه ۴۸
- ۲۰- سند فروش شش یک کل قریه میان شبله واقع در پشت زره سیستان سال ۱۱۹۴ هجری قمری صفحه ۵۲
- ۲۱- سند فروش نتمه ملک قریه میان شبله در سال ۱۱۹۴ هجری قمری صفحه ۵۵
- ۲۲- سند فروش یازده یک کل اراضی محمد آباد بولی - کوشه - پاگاوک - ناظران اسکل - چنگ شاه علی - سوخته و ساروانگاه بابت قرض ناشی از خشکسالی و ننگدستی صفحه ۵۸
- ۲۳- سند فروش قسمتی از اراضی ادیمی به سال ۱۲۲۹ هجری قمری صفحه ۶۰
- ۲۴- متن مربوط به قبض و قلع در ظهر سند شماره ۲۳ صفحه ۶۴
- ۲۵- اقرارنامه مربوط به میزان خازکان به سال ۱۲۰۲ هجری قمری صفحه ۶۴
- ۲۶- سند فروش اراضی قریه حلقه برن و امداد سهراب و املاک پشت رودخانه حسنکی سنه ۱۲۱۵ هجری قمری صفحه ۶۶
- ۲۷- سند فروش همگی اراضی کودهای خواجه ابراهیم نمکی به سال ۱۲۱۳ هجری قمری صفحه ۶۹
- ۲۸- تعهد نامه و شرط و فرار در صداقت و یکرنگی سران طایفه شهرکی نسبت به ملک کیانی به سال ۱۲۱۷ هجری قمری صفحه ۷۲
- ۲۹- سند فروش یکصد و بیست و چهار طناب زمینی از اراضی قابل للزراعه پیر پنهان - کجیان - ادیمی و شیخ صابر به سال ۱۲۲۸ هجری قمری صفحه ۷۴
- ۳۰- سند فروش شصت و پنج طناب از اراضی کجیان و غیره به سال ۱۲۲۸ هجری قمری صفحه ۷۶
- ۳۱- سند فروش پنج یک کل املاک کجیان و غیره به سال ۱۲۲۸ هجری قمری صفحه ۷۹
- ۳۲- فروش پنج دوی املاک قریه دمبلی واقع در اوق به سال ۱۲۲۹ هجری قمری صفحه ۸۱
- ب: اسناد و مدارک مربوط به طایفه ناروئی که در این قسمت از اسناد متعلق به آقای غلامحسین خان ناروئی نژاد استفاده شده.
- ۳۳- فرمان نامه خطاب به سردار شبردل خان ناروئی که توسط سردار علیخان سیستانی (سرابندی) منقلب به حسام الملک از طرف ناصرالدین شاه قاجار برای وی ارسال شده است. سال ۱۲۲۴ هجری قمری صفحه ۸۵

- ۳۴- فرمان امیر شیر علیخان پادشاه افغانستان برای سردار شریف خان ناروتی که به علت عدم امنیت خلی ناگیر به جلای وطن شد به سال ۱۲۸۰ هجری قمری صفحه ۸۵
- ۳۵- نامه ارسالی که شاهزاده سلطان حسین میرزا نیرالدوله والی خراسان و سیستان در سال ۱۳۲۰ هجری به عنوان حوالین ناروتی نوشته شده. صفحه ۸۹
- ۳۶- نامه حاکم خراسان و سیستان به عنوان سردار محمد علیخان ناروتی برادر سردار درویش علیخان که در غیاب سردار عباس خان پسر درویش خان مذکور که به قصد انتقام خون پدرش در مشهد متحسین بوده است صادر شده. صفحه ۸۹
- ۳۷- حکمی خطاب به یمن نظام در خصوص واگذاری امور مباحثی محال ناروتی به سردار عباس خان پسر درویش خان ناروتی به سال ۱۳۲۳ هجری قمری صفحه ۹۱
- ۳۸- فرمان امیر شیر علی خان پادشاه افغانستان خطاب به سردار شریف خان ناروتی سال ۱۲۹۰ هجری قمری صفحه ۹۱
- ۳۹- فرمان مظفرالدین شاه قاجار خطاب به آصف الدوله شاهسون حاکم خراسان و سیستان در خصوص صابلی و مباحثی سردار عباس خان ناروتی شامل برج نو - کلافه بار - ده خالقداد و کمک سال ۱۳۲۲ هجری قمری صفحه ۹۴
- ۴۰- حکم نیرالدوله حاکم خراسان و سیستان به شوکت الملک حاکم قایبات در خصوص پیشنهاد آشتی بین سرداران ناروتی و حشمت الملک قایبی سال ۱۳۲۰ هجری قمری صفحه ۹۶
- ۴۱- نامه ای خطاب به (احتمالاً) سردار شریف خان ناروتی به سال ۱۲۹۲ هجری قمری صفحه ۹۸
- ۴۲- فرمان نامه خطاب به سرتیپ محمد جعفر خان حاکم سیستان در سال ۱۳۱۸ هجری قمری در خصوص عمران و آبادی سیستان صفحه ۹۸
- ۴۳- حکم نیرالدوله والی خراسان خطاب به سرداران سیستانی سال ۱۳۲۰ هجری قمری صفحه ۱۰۱
- ۴۴- حکم صادره به سال ۱۳۲۱ هجری قمری خطاب به سردار دوست محمد خان ناروتی که احتمالاً میرزا فضل ا. خان وزیر نظام نوری والی خراسان و به فرمان ناصرالدین شاه صادر شده است وی برادر میرزا آقا خان صدر اعظم نوری است صفحه ۱۰۱
- ۴۵- نامه نیرالدوله حاکم خراسان خطاب به حشمت الملک حاکم سیستان در خصوص مأموریت سرتیپ علامحسین خان مؤید الدیوان برای رفع نگرانی سرداران سیستانی به سال ۱۳۲۰ هجری قمری صفحه ۱۰۴
- ۴۶- نامه نیرالدوله حاکم خراسان خطاب به سرداران سیستانی و حشمت الملک و شوکت الملک و دعوت آنها به صلح و آشتی به سال ۱۳۲۰ صفحه ۱۰۴

ج - اسناد ومدارک تاریخی مربوط به طایفه شهرکی شامل :

- ۴۷- پیمان نامه دوستی بین محمد اعظم خان افغان و میر بیک خان شهرکی به سال ۱۲۰۱ هجری قمری
صفحه ۱۰۶
- ۴۸- فرمان ناصرالدین شاه قاجار به سردار محمد علیخان شهرکی ۱۲۷۵ هجری قمری
صفحه ۱۰۹
- ۴۹- فرمان ناصرالدین شاه به سردار محمد علیخان شهرکی ۱۲۷۹ هجری قمری
صفحه ۱۱۱
- ۵۰- فرمان ناصرالدین شاه به سردار محمد علیخان شهرکی ۱۲۸۰ هجری قمری
صفحه ۱۱۱
- ۵۱- فرمان سال ۱۲۸۰ هجری قمری به محمد علیخان شهرکی
صفحه ۱۱۳
- د - استاد و مدارک تاریخی مربوط به طایفه خمر
- ۵۲- حکم کدخدائی نپه خمک به نام کدخدا علی مربوط به سال ۱۳۱۹ هجری قمری
صفحه ۱۱۶
- ۵۳- حکم کدخدائی نپه خمک مشهور به نیزار سدکی به نام کدخدا علی مربوط به سال ۱۳۱۶ هجری قمری
صفحه ۱۱۶
- ۵۴- حکم کدخدائی و مستاجری مناصقه نپه خمک و دولت آباد به نام کدخدا علی جنگی به سال ۱۳۲۸ هجری قمری مربوط به دوره حکومت حشمت الملک قایمی حاکم سیستان
صفحه ۱۱۶
- ۵۵- حکم کدخدائی و نظم و نسق مهمات دیوانی ملک حیدری به نام کدخدا علی اکبر مربوط به سال ۱۳۹۲ هجری قمری
صفحه ۱۱۹
- ۵۶- حکم واگذاری نیزار سدکی و هامون نیزار به رسم کدخدائی و مستاجری به نام کدخدا علی اصغر و کدخدا علی و کد خدا محمد مربوط به سال ۱۳۱۸ هجری قمری
صفحه ۱۱۹
- ۵۷- حکم واگذاری امور کدخدائی فریه کمک به کدخدا علی اصغر مربوط به سال ۱۳۹۷
صفحه ۱۲۲
- ۵۸- حکم کدخدائی قلعه نو بنام کدخدا اصغر مربوط به زمان حکومت سرتیپ محمد جعفر خان (احتمالاً سال ۱۳۱۸ هجری قمری)
صفحه ۱۲۲
- ۵۹- فرمان ناصرالدین شاه قاجار به سردار درویش خان
صفحه ۱۲۳
- ۶۰- حکم سرتیپ محمد جعفرخان حاکم سیستان خطاب به کدخدا درویش داداله مربوط به سال ۱۳۲۹ هجری قمری
صفحه ۱۲۸
- ۶۱- حکم مالیات کاوگیری خطاب به کد خدا درویش مربوط به سال ۱۳۱۱ هجری قمری
صفحه ۱۲۹

بسم الله الرحمن الرحيم

مقدمه

نگارش تاریخ مدارک معتبری را می طلبد که از ادوار گذشته توسط انسان های برومند بیادگار باقی مانده است. در جامعه پیشرفته کنونی که همه مبانی علمی را بر پایه تحقیق و به استناد دلایل محکم و مستدل می پذیرد زمانی میتوان از اعتبار وجودی تاریخ سخن گفت که مضمون آن با یک یا چند و یا تمامی موارد چهارگانه: الف - تاریخ سینه به سینه

ب- مندرجات کتبی باقیمانده از گذشته. ج) مضامین مندرج در مکان های باستانی یا کتیبه ها که جمعاً به منابع باستان شناسی تغییر می شود. و بالاخره د) با اسناد و دست نوشته های دولتی و مردمی برابری کند. برای درک و شناخت بیشتر این موارد چهارگانه به شرح کامل موارد فوق می پردازیم.

محفوظات ذهنی:

ساده ترین و ابتدائی ترین منابعی هستند که چه بصورت شفاهی و چه بگونه مکتوب با مفهوم تاریخ سینه به سینه مورد استفاده مورخین قرار می گیرد و خود شامل مشاهدات عینی - خاطرات و شنیده ها است که همه گونه اطلاعات قومی - اعتقادی و فرهنگی را به آیندگان منتقل میسازد.

منابع کتبی:

شامل همه آثار مکتوبی است که بشکل تاریخ (و بیشتر وقایع نگاری) - سفرنامه (شرح عینی تاریخ و جغرافیا و جامعه شناسی) مدارک ادبی (از قبیل: تراجم احوال - قصاید - مدایح و مکتب اخلاقی مؤثر در آداب بزرگان) مورد استفاده قرار می گیرد

منابع باستان شناسی:

شامل تمامی بناهای تاریخی و منضعات آنها است که بصورت الواح، سنگ نوشته ها سکه ها و کتیبه های گلی، گچی و چوبی خودنمایی میکنند.

احکام و اسناد دولتی و اداری:

که خود به سه گروه کوچک تقسیم میشود.

اول: مکاتبات درباری از قبیل نوشته های دیوانی - فرامین، فتح نامه ها، خطبه های رسمی و غیر.

دوم: اسناد و بنچاق ها و همچنین قبایله های نکاح، وقف نامه ها، وصیت نامه ها و کالت نامه ها، قسم نامه ها و التزام نامه ها و غیره

سوم: نامه های خصوصی و غیر ارادی دوستانه که از محتوای برخی از آنان به بسیاری از موضوعات سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی باخبر میشویم.
از میان چهار گروه منابع اصلی فوق:

اولاً: محفوظات ذهنی یا تاریخ سینه به سینه در صورتی مورد قبول است که گوینه خود شاهد و ناظر ماجرای تاریخی رخ داده باشد در غیر این صورت با توجه به اینکه افراد متناسب با سلیقه و ذوق شخصی خود در کم و کیف ماجرای شنیده شده تاریخی حذف و زوائد سلیقه ای پدید میآورند و با آنکه بجهت تأثیر پذیری از برخی تعصبات قومی و قبیله ای از راه و رسم امانت داری بدور مانده به گزافه گویی مصلحتی می پردازند در این صورت مشکل میتوان به نوشته مورخی که تنها به این منبع کفایت میکند اعتماد کرد.
ثانیاً: منابع کتبی چه آنها که بصورت کتاب های مرجع نگارش یافته اند و چه آنها که بشکل یادداشتهای شخصی نوشته شده اند هرچند نارسا و ناقص برای استفاده مورخین از هر جهت مفید و قابل اعتماد میباشند. زیرا مورخ با ذکر نام منابع مکتوب در فهرست اثر خویش هم زمینه ای برای مصونیت خویش از استفاده های احتمالی فراهم میسازد و هم آنکه موجبات جلب اعتماد خوانندگان اثر خویش را میسر نموده است.

ثالثاً: منابع باستان شناسی به دلیل قضاوت های مبتنی بر حدس و گمان و تقریب حداقل نمی تواند به تنهایی مورد تأیید یک تاریخ نویس خوب باشد.

رابعاً: اسناد و مدارک دولتی و اداری دارای بیشترین جایگاه اصالت و اعتبار می باشد زیرا این اسناد رسمی هریک با زمان رویداد حقیقی و معینی وابسته است و از این نظر حائز بیشترین میزان اعتماد و یقین را به خود اختصاص میدهد. نتیجه کلی این که توسط منابع و مدارک فوق از روشهای مرسوم دفتر داری - مقررات و مکاتبات مستوفیان و منشیان - سبک نوشتن فرمان ها - سبک عنوانها - مقررات ثبت و ضبط - اقسام مهرها - خاتمهها - طغراها - محاسبات مالی و دیوانی - سیر تحول خط و بالاخره تاریخ اجتماعی قوم و بسیاری مسائل مربوط به جوامع گذشته آگاهی می یابد. در نگارش تاریخ زادسروان سیستان ابتدا بنیان کار بر مبنای محفوظات ذهنی سالمندان، کدخدا مردان و

معتمدین هر قوم طرح ریزی شد. اما در جریان کار دسترسی با احکام، فرمان نامه ها، اسناد و قبالة ها، صلح نامه ها و مدارک متعدد دیگر سبب استحکام بیشتر کار و در نهایت مایه دلگرمی بیشتر این حقیر گردید. حق این بود که تمامی اسناد و مدارک موجود در کتاب زادسروان سیستان منعکس و چاپ شود. اما به دلایلی این کار مقدور نشد اینک از پی گذشت چند سال که از چاپ کتاب زادسروان سپری میشود فرصتی پیش آمد تا با چاپ شماری از اسناد تاریخی متعلق به منطقه سیستان که در شکل گیری و خلق گوشه هایی از کتاب مذکور بی تأثیر نبوده است به درخواست مکرر شهروندان علاقمند سیستانی پاسخ مثبت داده شود.

غ. ر. دهبانی

شرح مقدمه با استفاده از مقدمه یکصد و پنجاه سند تاریخی نشریه ستاد ارتش به قلم سرهنگ جهانگیر قائم مقامی نوشته شده است.